

ADLİ TATİLİN YARGISAL VERİMLİLİĞE ETKİSİ

(The Effect of the Judicial Vacation to the Judicial Efficiency)

Doç. Dr. Mustafa TAŞKIN¹

ÖZ

Ülkemizde mahkemeler her yıl 20 Temmuz ile 31 Ağustos tarihleri arasında adli tatil sebebiyle 42 gün çalışmalarına ara vermektedirler. Bu dönemde iş görme yasağı sebebiyle normal yargısal işlere bakılmamakta, nöbetçi kalan yargı mensupları sadece acil işleri görmektedirler. Son günü adli tatile denk gelen süreler de adli tatil sonrasına uzamaktadır.

Adli tatilin, yargısal hizmetlerde önemli bir verimsizliğe neden olduğu ve yargılama sürelerini uzattığı dile getirilmektedir. Bu gerekçelerle adli tatil sürelerinde 2005 ve 2012 yıllarında değişiklikler yapılmıştır. Ancak adli tatilin bir müessese olarak kaldırılması düşünülmemiştir. Bize göre adli tatilin süreleri ile oynamak yerine, bir müessese olarak kaldırılması gerekmektedir.

Bu makalede adli tatil sebebiyle meydana gelen verimsizlik, adli tatilin kaldırılmasını gerektiren sebepler, adli tatilin kaldırılması halinde meydana gelecek olası sorunlar ve bunların çözüm yolları, mukayeseli hukuk verilerinden de yararlanmak suretiyle ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Adli tatil, makul süre, yargıda verimsizlik, nöbetçi hâkim.

ABSTRACT

Courts break off their judicial activities for 42 days annually for the period of June 20th to August 31th in Turkey due to the judicial vacation. As a prohibition of working is ruled by law, no trails are heard in this period of the year except for some urgent works being handled by vacation judges and prosecutors. Legal terms are extended to post vacation if the last day of these terms to fall on this period.

¹ İzmir Hakimi, mustafa.taskin@adalet.gov.tr.

It has been stated that judicial vacation leads to substantial loss of efficiency and undue delay beyond the reasonable time in judicial services. The duration of judicial vacation was amended subsequently in 2005 and 2012 due to these arguments. However, removing this practice from the law has not been considered so far. It should be abolished, instead of changing the number of days at times.

This article analyzes the inefficiency that judicial vacation causes, the reasons justifying the annulment of this period of term, and possible troubles and solutions in case of such annulment by referring to the comparative legal practices.

Key Words: Judicial vacation, judicial efficiency, reasonable time, vacation judge.

I- Genel Olarak Adli Tatil

Ülkemizde yargı mercileri her yıl 20 Temmuz ile 1 Eylül tarihleri arasında adli tatil nedeniyle hizmet verememektedir. Bu dönemde değişik zorunluluklardan dolayı sadece bazı acil işler görülebilmektedir. Bu işler de adli tatilde nöbetçi olarak görev yapan yargı mensupları tarafından yerine getirilmektedir.

Adli tatil ilk olarak 18.06.1927 yılında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 81. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm “*Günlük muhakeme listesinde yazılı işlerle keşif ve delillerin tespiti gibi yapılması zaruri veya müstacel görülen işler müstesna olmak üzere mahkemeler, resmi çalışma saati dışında ve resmi ve adli tatil günlerinde hiçbir adli muamele yapamazlar*” şeklindedir. Bu hükmün o tarihlerde getiriliş amacı, tarım ve hayvancılıkla geçinen vatandaşların hasat işlerinin yoğun olduğu tarihlerde adliyelere gitmek zorunda kalmalarının önlenmesi ve ekonominin verimliliğinin artırılmasıdır².

Adli tatil müessesesi, gerek yargı camiasında ve gerekse akademik camiada tartışılmakta, değişik eleştiri ve öneriler dile getirilmektedir. Bunları analiz ettiğimizde iki temel görüş belirmektedir.

Bu görüşlerden birincisi Türkiye’nin en büyük sorunlarından birisinin geciken adalet olduğu, yargılamaların yıllarca sürdüğü ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği³, birçok dosyanın zamanaşımına uğra-

2 Yetiş, s. 11.

3 Anayasanın 141. Maddesinin son fıkrasında “Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.” hükmü yer almaktadır. Makul sürede yargılama ilkesi bu anayasa hükmünde mündemiçtir. Yine Anayasanın 36. maddesinde 03.10.2001 tarihinde yapılan değişiklikle “adil yargılanma hakkı” eklenmiştir. Makul sürede yargılanma hakkı adil yargılanma hakkının bir parçasıdır. Bu hak, hak arayanları yargılama işlemlerinin süruncemede kalmasına karşı korumak özellikle ceza davalarında suçlanan kişinin uzun

dığı, pek çok suçun cezasız kaldığı⁴, adli tatilin, toplumun büyük kısmının tarım ve hayvancılıkla uğraştığı, nüfusun büyük kısmının köylerde ikamet ettiği, ulaşım ve iletişim imkânlarının son derece sınırlı olduğu 1920'li yılların Türkiye'si için gerekli olduğunu, ancak günümüzde bu koşulların değiştiğini⁵, ayrıca yargı mensupların yarısından daha az bir kısmının adli tatile ayrıldığı, büyük bir kısmının adli tatil dışında kalan dönemlerde yıllık izinlerini kullandıklarını, bütün resmi kurumlar kesintisiz hizmet verirken, adliyelerin 45 gün süreyle adli tatile girmesinin ve işlerin yapılamamasının, adalet hizmetlerine hala 1930'lu yılların bakış açısıyla bakıldığını gösterdiği⁶, Türk yargı sisteminde hâkim başına düşen iş miktarının hala çok yüksek olduğu⁷, adli tatilin yargılama sürelerini önemli ölçüde uzattığı⁸, bu iş yükünün azaltılması amacıyla birçok çalışmanın ve iyileştirmenin yapıldığı bir dönemde adli tatilden kaynaklanan kaybın da mutlaka hesaba katılarak verimsizliğin ve zaman kaybının önlenmesi gerektiği dile getirilmektedir.

Buna karşın ikinci görüş ise adli tatilin sadece hâkimlerin izin yaptığı

süre için nasıl sonuçlanacağı endişesi ile yaşamasını önleme amacını gütmektedir. Dilimizde "geciken adalet, adalet değildir" vecizesiyle de makul sürede yargılanma hakkı ifade edilmektedir. Tezcan-Erdem-Sancaktar-Önok, s. 155.

Bunun dışında makul sürede yargılanma hakkı, tarafı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde öngörülen bir hak olup, dava türlerine göre makul sürenin ne olduğuna dair net bir süre öngörülmektedir. Davanın karmaşıklığına, tarafların davanın yürütülmesi sürecindeki davranışlarına ve kamunun davanın yürütülmesi sürecindeki davranışlarına göre makul sürenin aşılmamasına karar verilmektedir. Makul süre hesabında süre; hukuk davalarında ilk talepten, ceza davalarında ilk isnattan başlayıp her iki dava türünde de kesinleşmiş nihai kararın taraflara bildirildiği tarihte sona ermektedir. Vitkauskas – Dikov, s. 84; İnceoğlu, s. 277.

Makul sürede yargılanma hakkı ceza muhakemesinin temel ilkeleri arasında sayılmakta, hukuk devleti ilkesinden çıktığı vurgulanmakta ve makul sürede yargılama yapılması halinde mahkemenin maddi gerçeğe ulaşma oranının daha yüksek olacağı belirtilmektedir. Özbek, s. 71.

4 Emin Pazarıcı, Adli Tatil Komedi, Takvim Gazetesi, 09.08.2011.

5 Yetiş, s. 11. Parlak, s. 3.

6 Emin Pazarıcı, Adli Tatil Komedi, Takvim Gazetesi, 09.08.2011.

7 Yıllara göre hâkim başına düşen iş sayısı şöyledir:

	Savcı	Adli Yargı Hâkim	İdari Yargı Hâkim
2005	1456	1087	761
2006	1454	1056	556
2007	1457	1103	536
2008	1463	1091	544
2009	1537	1094	517
2010	1515	1146	599
2011	1473	1136	658

Daha geniş bilgi için bkz Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 2011 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, Ocak 2012. s. 45 vd.

8 Malkoç, s. 1.

bir süre olmadığı, bunun bir müessese olduğu, Temmuz ve Ağustos döneminde vatandaşların izin ve tatil sebebiyle bulunmadığı, yargı mercileri çalışsa dahi tarafları toplamakta zorlanılacağı ve sonuç alınamayacağı, şu an için sadece 42 günlük adli tatilde çalışılmadığı, ancak bunun dışında kalan dönemde etkin ve verimli bir şekilde çalışıldığı, adli tatilin kaldırılması halinde bu verimsiz dönemin Haziran'dan Ekim'e kadar 4 aya yayılacağı⁹, adli tatilin avukatlara bakan yönünün de olduğu ileri sürülmektedirler¹⁰. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun ilgili maddesinin gerekçesinde de bu görüşler ana hatlarıyla tekrar edilmiştir¹¹.

Adli tatil düzenlemeleri, Anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine de götürülmüş, ancak Mahkeme Anayasaya aykırılık bulmamıştır¹².

9 YARSAV'ın 22.04.2013 tarihli Adli Tatil Hakkında Açıklaması.

10 Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya, yargı çalışanlarının tatil yapmasının zorunluluktan kaynaklandığını belirterek "Adli tatilin kaldırılması iyi bir sonuç meydana getirmez. Eğer iyi bir sonuç doğuracak olsa adli tatil kaldırılсын diye öncelikle biz karşı çıkarız" dedi. Bunun bilincinde olmayan bazı çevrelerce adli tatilin kalkmasının istendiğini belirten Özkaya, "Eğer adli tatil engel ise verimli çalışmaya, öncelikle biz bunun kaldırılmasını isteriz" dedi. Yargıtay Başkanı, Adalet Bakanlığı'nun hazırladığı ve adli tatili 1 aya indiren düzenlemeyi değerlendirdi. Özkaya, adli tatilin hâkimlerin dinlenmesi için konulmadığını belirterek "Adli tatil zorunluluklardan gündeme gelmiştir. Adli tatil süreci içerisinde vatandaşları bulmak mümkün olmamaktadır" dedi. Yargı mensuplarının tatil yapmasının zorunluluktan kaynaklandığını kaydeden Özkaya, "Adli tatil kabul edilmediği takdirde her mahkemede, her yüksek mahkemede 5-6 hâkim tatilde olduğundan heyet kurulamamakta, verimli çalışma yapılamamaktadır. Bu sebeple adli tatil konulmuştur" dedi. 11.05.2004 tarihli Cumhuriyet Gazetesi.

11 1086 sayılı Kanunun kabul edildiği tarih itibarıyla, ülkemizde insanların çoğunun tarımla uğraşması dolayısıyla yaz aylarında çiftçilikle ilgili çalışmaların çok yoğunlaştığı ve şehirlere ulaşmanın zorluğu dikkate alınarak, insanların bu verimli dönemde mahkemelerde kaybedeceği zamanın ciddi anlamda zararlar doğuracağı düşüncesiyle, Kanuna adli tatille ilgili hüküm konulmuştur. Günümüzde ise bu gerekçenin büyük ölçüde geçerliliğini kaybettiği ve adli tatilin, davaların uzamasına sebebiyet verdiği gerekçesiyle, kaldırılması yönünde tartışmalar yapılmaya başlanmıştır. Nitekim, 1086 sayılı Kanunda 5219 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, süre, kırk beş günden otuz altı güne indirilmiştir.

1930'lu yılların başındaki tarım toplumunun imkânları eskisine göre çok değişmiş ise de, bugün nüfusumuzun önemli bir kesimi hâlâ kırsalda oturmakta ve tarımla uğraşmaktadır. Ayrıca ülkemizin iklim şartlarına göre, tüm kamu kurumlarında olduğu üzere, yargı mensupları da tatil ihtiyaçlarını karşılamak için genellikle yaz aylarını tercih etmektedirler. Bilindiği üzere yargılamaya faaliyeti, hâkimin nezaretinde, davanın tarafları veya vekillerinin birlikte bulunduğu bir ortamda gerçekleştirilmektedir. İdeal olan, delilleri toplayan ve onlarla doğrudan temasta bulunan hâkimin karar vermesidir. Hâkimin veya taraf vekilinin öngörülemez bir zamanda değil, önceden kanunla belirlenmiş olan dönemde tatile çıkması, davaların daha sağlıklı şekilde sonuçlandırılabilmesini sağlayacaktır.

Öte yandan, Akdenize kıyısı olan bütün Avrupa ülkelerinin kanunlarında adli tatilin yer aldığı, ülkemizin de aynı iklim ve kültür kuşağında bulunması sebebiyle bu ülkelerle büyük benzerlikler göstermekte olduğu bir gerçektir. Kanun çalışmaları sırasında, adli tatil ile ilgili görüşler ayrıntılı olarak değerlendirilmiş, yukarıda ifade edilen gerekçelerle bu kurumun muhafaza edilmesi uygun görülmüştür. <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss393.pdf> ET:24.04.2015.

12 Bir tecavüz davasının yargılanması sırasında duruşma 18.07.1996 tarihinde yapılmış ve adli tatil sebebiyle bir sonraki duruşma 12.12.1996 gününe talik edilmek zorunda kalınmıştır.

Aslında adli tatil süreleri konusunda yapılan değişikliklere bakıldığında –aşağıda değinileceği gibi- kafaların karışık olduğu, konunun tüm yönleriyle ele alınamadığı, adli tatilin kaldırılmasını önerenlerin de oluşabilecek boşluklar için net çözümler ortaya koymadıkları görülmektedir.

Nitekim adli tatil süreleriyle ilgili çalışmalar sırasında Adalet Bakanlığının görüş sorduğu Türkiye Barolar Birliği, konuyla ilgili barolardan görüş sormuş, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bingöl, Bolu, Denizli, Düzce, Isparta, Kahramanmaraş, Kars, Ardahan, Kayseri, Mersin, Muğla, Rize, Şanlıurfa, Trabzon, Tokat ve Zonguldak barolarından görüş gelmiş, bunlardan Denizli, Isparta, Kars, Ardahan, Kayseri ve Rize baroları adli tatilin yargı sürecini olumsuz etkilediği gerekçesiyle kaldırılmasını önermiştir. Diğer barolar ise adli tatilin aynen muhafaza edilmesini ileri sürmüştür. Türkiye Barolar Birliği de adli tatilin aynen muhafaza edilmesi şeklinde görüş bildirmiştir¹³.

Konuyla ilgili olarak HSYK, yargı mensupları arasında bir anket yapmış, adli tatilin kaldırılması gerekip gerekmediğini sormuş, ankete katılan 3 bin 889 kişiden 1,921 yargı mensubu adli tatilin kaldırılmasını isterken, 1,968 kişi de adli tatilin mevcut haliyle devam etmesini istemiştir¹⁴. Görüldüğü gibi yargı mensupları da adli tatil konusunda kararsızdır. Literatüre bakıldığında da adli tatille ilgili yeterli akademik çalışma yapılmadığı görülmektedir.

Biz tüm bu verileri göz önüne alarak adli tatil müessesesini tüm yönleriyle ele almak istedik. Yapılacak bir değişikliğin yargının tüm aktörleri (hâkim, savcı, avukat, adliye çalışanları, davacı, davalı, şüpheli, sanık, müşteki, mağdur, tanık,) üzerinde meydana getireceği olası etkileri ortaya

Bu durumu Hassa Asliye Ceza Mahkemesi itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesinin önüne getirmiştir. O tarihte yürürlükte olan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 423. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen adli tatilin Anayasanın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesine, 10 uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesine, 36. maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğüne ve 141. maddesinde düzenlenen usul ekonomisi ilkelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca Ülkemizin birçok yerinde kış aylarında iklim koşulları sebebiyle yaz aylarında ise adli tatil sebebiyle keşif yapılmadığı ve davaların sonuçlandırılmadığı, adli tatilin zaruret olmaktan çıkıp lüks haline geldiği dile getirilmiştir. Anayasa Mahkemesi yaptığı yargılama sonunda mahkemeler için belirli bir tatil dönemi öngören CMUK' nun 423. maddesinin birinci fıkrasının yaz aylarında ağırlıklı biçimde tarımsal faaliyetlerle uğraşanları işlerini aksatmamak, hâkim ve savcılarının acele işler dışında toplu olarak dinlenmelerini sağlayarak yargılama işlemlerinin daha yoğun olduğu dönemlerde izin kullanmalarını önlemek amacıyla getirildiği anlaşılmaktadır. Böylece devletim temel işlevlerinden olan yargı hizmetlerinin verimli ve düzenli yürütülmesi amaçlanmıştır. Kaldı ki adli tatilde de kimi yasal düzenlemeler gereği bazı davaların görülmesine olanak tanınmıştır. Adli tatilin usul ekonomisini etkileyecek ya da hak arama özgürlüğünün sınırlandırılmasına yol açacak bir gecikmeye neden olmayacağı sonucuna varılmış ve itiraz ret edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 9.12.1997 tarihli ve 1996-59 E ve 1997-70 K sayılı kararı.

13 Türkiye Barolar Birliği'nin Adalet Bakanlığı'na hitaben yazdığı 22.03.2013 tarihli yazı.

14 Dünya Bülteni / Haber Merkezi - 12 Şubat 2013 Salı.

koymaya çalışacağız. Yargının iş yükü, zaman kaybı, verimlilik, etkinlik, değişen koşullar ayrı ayrı ele alınmaya çalışılacaktır. Adli tatilin uygulandığı mevcut durum, net bir resim olarak ortaya konulacaktır. Mukayeseli hukukta adli tatil konusunda kısaca değinilecek, adli tatilin kaldırılması halinde elde edilecek fayda ile oluşabilecek boşlukların nasıl ve ne şekilde doldurulacağı ortaya konmaya çalışılacaktır.

II- Adli Tatil Uygulaması

A- Adli Tatil Düzenlemelerinde Yapılan Değişiklikler ve Son Durum

1920'li yıllardan 2005 yılına kadar adli tatil her yıl 20 Temmuzda başlıyor ve 5 Eylülde sona eriyordu. 6 Eylülde adli yıl açılış törenleri yapıyor ve yeni adli yıl başlıyordu. Bu düzenlemeye göre yargı çalışanları ve yargı mercileri 45 günlük bir izin kullanıyorlardı.

Bu sistem 5219 sayılı Kanunla¹⁵ değiştirildi ve adli tatilin her yıl 1 Ağustos ile 5 Eylül tarihleri arasında yapılması kabul edildi. Buna göre adli tatil süresi 36 güne indirildi.

Kanun Tasarısının Genel Gerekçesinde “Anayasanın 141 inci maddesinin son fıkrasında “Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.” hükmüne yer verilmiş, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında da herkesin, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının “makul süre içinde” görülmesini isteme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasanın ve İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin yukarıda yazılı hükümlerine karşın, Ülkemizde, davaların makul süre içinde bitirilemediği ifade edilmekte, bunun sebeplerinden birisi olarak da adli tatilin varlığı ve bunun süresinin uzun olması gösterilmektedir. ... Yargı hizmetlerinde etkinlik ve verimliliğin sağlanması ve kısa sürede yargılama konusunda karar verilmesini sağlamak amacıyla yürütülen çalışmalar kapsamında; hâlen değişik kanunlarda yer alan adli tatil süresinin kısaltılması” amacıyla hazırlandığı belirtilmiştir¹⁶.

Bu düzenleme ile adli tatilin cazibesi kalmadı ve yargı çalışanlarının çoğu yılın sadece Ağustos ayında ve tek seferde kullanabilen 36 günlük adli tatil yerine, birkaç seferde ve yılın istediği döneminde kullanabileceği yol süresi dahil 32 günlük normal yıllık izin kullanmayı tercih etmeye başladı. Adli tatilin kısaltılması ile elde edilmek istenenin tam tersi bir durum ortaya çıktı. Adli tatilde iş görmeyi yasaklayan kanun hükmü gereği çalışamıyor, adli tatil öncesinde ise yıllık izin kullanıldığı için çalışamıyor

15 14.07.2004 tarihli ve 5219 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

16 <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss623m.htm>. ET:05.05.2015.

ve yaklaşık 70 günlük bir zaman diliminde yargı çalışanlarının önemli bir kısmı çalışamaz ve üretemez hale geliyordu.

Bize göre yapılan bu değişiklik yeterli değildi. Adli tatilin sadece süresinin kısaltılması, iş görme yasağıyla ilgili hususa dokunulmaması, bu değişikliğin zaten anomali olmasına yetmişti.

Bu sorunun çözümü amacıyla adli tatilin tamamen kaldırılması önerilmişse de bu mümkün olmadı ve eski bilinen sisteme yeniden geçilmesi benimsendi. Amaç adli tatil süresini uzatarak cazip hale getirmek ve yargı çalışanlarının izinlerini adli tatil döneminde kullanmalarını teşvik etmekti.

6233 sayılı Yetki Kanunu¹⁷ ile Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkartma yetkisi verilmiştir. Bu yetki uyarınca Bakanlar Kurulu 650 sayılı Kanun Hükmünde Kararname¹⁸ ile adli tatil sürelerini yeniden değiştirmiştir. Buna göre adli tatilin her yıl 20 Temmuzda başlaması, 31 Ağustos'da sona ermesi ve adli yılın 1 Eylülde başlaması kabul edilmiştir.

650 sayılı KHK, dayanağı olan 6233 sayılı Yetki Kanununa aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine götürülmüştür. Anayasa Mahkemesi 650 sayılı KHK'nin adli tatille ilgili düzenlemelerin, 6233 sayılı Yetki Kanununun kapsamı içinde yer almadığı gerekçesiyle iptaline karar vermiştir¹⁹.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı üzerine 650 sayılı KHK'de yer alan adli tatille ilgili düzenlemeler, 6494 sayılı Kanun²⁰ ile yeniden yürürlüğe konulmuştur.

Son durum itibariyle adli tatilin her yıl 20 Temmuzda başlaması ve 31 Ağustosda sona ermesi ve adli yılın 1 Eylül günü itibariyle başlaması kabul edilmiştir.

- 18.06.1927 - 01.01.2005 arası   20 Temmuz - 05 Eylül
- 01.01.2005 - 01.01.2012 arası   01 Ağustos - 05 Eylül
- 01.01.2012 tarihinden itibaren   20 Temmuz - 31 Ağustos

17 06.04.2011 tarihli ve 6233 sayılı Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat Görev ve Yetkileri ile Kamu Görevlilerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu

18 650 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname. 26.08.2011 tarihli Resmi Gazete.

19 Anayasa Mahkemesinin 18.07.2012 tarihli ve 2011/113 E ve 2012/108 K. Sayılı Kararı.

20 27.06.2013 tarihli ve 6494 sayılı Yargı Hizmetleri İle İlgili Olarak Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

tarihleri arasında adli tatil uygulanmış ve uygulanmaktadır.

B- Adli Tatilde İş Görme Yasağı

Adli tatil, yargı çalışanlarının bir kısmının yıllık izinlerini kullanacakları bir süre olmanın yanında, aynı zamanda bir usul hukuku müessesesidir. Usul hukuku müessesesi olmasının bir takım sonuçları bulunmaktadır. Bunun en önemlisi adli tatilde iş görme yasağıdır. Yani izinde olmayan bir hâkim *“nasılsa çalışıyorum, yargılamalara devam edeyim, keşifleri ve duruşmaları yapayım ve karar vereyim”* diyemez. Zira adli tatilde çalışmaya ara verme zorunluluğu, başka bir ifadeyle iş görme yasağı bulunmaktadır. Örneğin CMK'nun 331. maddesinin birinci fıkrasında *“Ceza işlerini gören makam ve mahkemeler her yıl bir eylülde başlamak üzere, yirmi temmuzdan otuz bir ağustosa kadar çalışmaya ara verirler”* denilmektedir. Hükmün yazımına bakıldığında, amir bir hüküm olup, hâkime takdir hakkı bırakmamaktadır. Bu süre zarfında çalışmaya ara verilmesi zorunludur.

Yine HMK'nun 102. maddesinde *“Adli tatil, her yıl yirmi temmuzda başlar, otuz bir ağustosa sona erer. Yeni adli yıl bir eylülde başlar.”* hükmü yer almaktadır. 103. maddesinde ise adli tatilde, ancak aşağıdaki dava ve işler görülür denilmek suretiyle adli tatilde görülecek işler sınırlı şekilde sayılmaktadır. Bu iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde tahdidi olarak sayılan işler dışında adli tatilde iş görülemeyeceği anlaşılmaktadır.

2011 öncesi Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde 176-11 hükmü uyarınca basit yargılama usulüne tabi olan davalar adli tatilde görülebiliyordu. Ancak HMK bu ayrımı kaldırmış olup artık icra mahkemelerinde görülenler hariç olmak üzere, basit yargılama usulüne tabi olan davalar da adli tatilde görülemeyecektir. Ancak İcra ve İflas Kanununun 18. maddesine göre icra mahkemesine arz edilen hususlar ivedi işlerden sayıldığı için bu işler adli tatilde de görülebilecektir²¹.

Yine kanunlarda ivedi olduğu belirtilen ya da taraflardan birinin talebi üzerine mahkemece ivedi görülmesine karar verilen dava ve işler de adli tatilde görülebilecektir²².

Benzer şekilde İYUK'nun 61. maddesinin birinci fıkrasında *“Bölge idare, idare ve vergi mahkemeleri her yıl bir eylülde başlamak üzere, yirmi temmuzdan otuz bir ağustosa kadar çalışmaya ara verirler.”* hükmü yer almaktadır. Görüldüğü gibi burada da kural olarak iş görme yasağı öngörülmektedir.

Yargıtay da istikrarlı kararlarında adli tatil süresi içinde duruşma yapı-

21 Pekcanitez – Atalay - Özkes, s. 273.

22 Karşlı, s. 447; Pekcanitez – Atalay - Özkes, s. 273.

larak karar verilmesini²³ keşif yapılmasını²⁴ muvafakati alınmış olsa dahi kişinin sorguya çekilmesini²⁵ Kanunun açık hükmü karşısında yasaya aykırı kabul etmekte ve bozmaktadır²⁶.

Görüldüğü gibi adli tatil, yargı çalışanlarının yıllık izinlerini yaptığı bir zaman dilimi olmayıp, bir usul hukuku müessesesidir. Bunun bir sonucu olarak adli tatil süresince yargı mercileri kural olarak iş görme yaşağına tabidirler.

Hâlbuki 1930'lara ülkemizde göre değişen koşullardan dolayı ihtilaf konusu birçok yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Anında yargıya başvurulması ve anında müdahalede bulunulması gereken davalara adli tatil nedeniyle bakılamamakta ve bireyler arasındaki ihtilaflar çözülemediği için adalete olan güven de sarsılmaktadır²⁷.

C- Adli Tatilde Görülebilecek İşler

Temel kural yargı mercilerinin adli tatilde iş görmesinin yasak olmasına rağmen, bazı zorunluluklar sebebiyle bir kısım işlerin adli tatilde de görülmesi kabul edilmiştir. Adli tatilde görülecek işler genellikle sayma yoluyla sınırlı olarak belirlenmiştir.

Ceza yargılamaları bakımından,

- 1- Soruşturma işleri,
- 2- Tutuklu işlere ilişkin kovuşturmalar,
- 3- İvedi sayılacak diğer işler,

adli tatilde görülür. Bu işlerin nasıl yerine getirileceği Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir²⁸. Bir işin ivedi iş olup olmadığı ilgili mevzuatta belirtilir²⁹.

Ceza yargısında adli tatil süresince bölge adliye mahkemeleri ile Yargıtay, yalnız tutuklu hükümlere ilişkin incelemelerini yapar³⁰.

Bir suç haberinin alınması karşısında adli tatildeyiz gerekçesiyle soruş-

23 YCGK, 2.6.1998 tarihli ve 11-134 E ve 199 K. Naklen Yurtcan, s. 1103.

24 Yargıtay 6 CD. 15.12.1997 tarihli ve 7000 E ve 6940 K. Naklen Yurtcan, s. 1104.

25 Yargıtay 5 CD. 14.4.1976 tarihli ve 1242 E ve 1212 K. Naklen Yurtcan, s. 1104.

26 Buna karşın doktrinde bazı yazarlar adli tatil sırasında görülmemesi gereken bir davanın yanlışlıkla görülüp hüküm verilmesi, verilmiş olan bu hükmün sırf bu sebepten dolayı bozulmasını gerektirmediği kanaatindedir. Öztürk-Erdem, s. 382.

27 Parlak, s. 3.

28 CMK, m. 331, f.2.

29 Örneğin Orman suçlarına ait davalar, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 83. maddesi uyarınca acele işlerden olup, adli ara verme süresi içerisinde yargılama yapıp karar verilir ve süreler de işler. Albayrak, s. 821.

30 CMK, m. 331, f.3.

turma yapmamak mümkün değildir. Keza tutuklu işlere ait duruşmalar da adli tatilde yapılmaya devam edilir. Adli tatil süresince nöbetçi mahkemeler görev yapar. Tatilde yapılan tebligat geçerlidir. Ancak süreler işleme³¹.

Hukuk yargılamasına gelince, ilk derece mahkemeleri, bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay bakımından adli tatilde görülebilecek işler HMK'nun 103. maddesinde sayılmıştır. Buna göre adli tatilde görülebilecek işler şunlardır.

a) İhtiyati tedbir, ihtiyati haciz ve delillerin tespiti gibi geçici hukuki koruma, deniz raporlarının alınması ve dispeççi atanması talepleri ile bunlara karşı yapılacak itirazlar ve diğer başvurular hakkında karar verilmesi.

b) Her çeşit nafaka davaları ile soybağı, velayet ve vesayete ilişkin dava ya da işler.

c) Nüfus kayıtlarının düzeltilmesi işleri ve davaları.

ç) Hizmet akdi veya iş sözleşmesi sebebiyle işçilerin açtıkları davalar.

d) Ticari defterlerin kaybindan dolayı kayıp belgesi verilmesi talepleri ile kıymetli evrakın kaybindan doğan iptal işleri.

e) İflas ve konkordato ile sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma suretiyle yeniden yapılandırılmasına ilişkin işler ve davalar.

f) Adli tatilde yapılmasına karar verilen keşifler.

g) Tahkim hükümlerine göre, mahkemenin görev alanına giren dava ve işler.

ğ) Çekişmesiz yargı işleri.

h) Kanunlarda ivedi olduğu belirtilen veya taraflardan birinin talebi üzerine, mahkemece ivedi görülmesine karar verilen dava ve işler.

Ayrıca 103. maddenin üçüncü fıkrasına göre *“Adli tatilde, yukarıdaki fıkralarda gösterilenler dışında kalan dava ve işlerle ilgili olarak verilen dava, karşı dava, istinaf ve temyiz dilekçeleri ile bunlara karşı verilen cevap dilekçelerinin ve dosyası işleminden kaldırılan davaları yenileme dilekçelerinin alınması, ilam verilmesi, her türlü tebligat, dosyanın başka bir mahkemeye, bölge adliye mahkemesine veya Yargıtaya gönderilmesi işlemleri de yapılır.”*

İdari yargı ilk derece mahkemeleri kural olarak adli tatil süresinde çalışmaz. Ancak yargı çevresine dahil olduğu bölge idare mahkemesinin bu-

31 Öztürk-Erdem, s. 382.

lunduğu il merkezi dışında kalan idare ve vergi mahkemeleri çalışmaya ara vermeden yararlanamazlar. Bu mahkemeler, görevlerine devam ederler. Bunun dışında kalan ilk derece idari yargı mercileri adli tatil süresince çalışmaya ara verir. Ara verme süresi içinde; bölge idare mahkemesi başkanının önerisi üzerine, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, her bölge idare mahkemesi merkezinde idare ve vergi mahkemesi başkan ve üyeleri arasından görevlendirilecek üç hâkimin katıldığı bir nöbetçi mahkeme kurulur. Nöbetçi kalanlardan en kıdemli başkan, yoksa en kıdemli üye nöbetçi mahkemenin başkanlığını yapar³².

Oluşturulan nöbetçi mahkeme çalışmaya ara verme süresi içinde aşağıda yazılı işleri görür:

- a) Yürütmenin durdurulmasına ve delillerin tespitine ait işler,
- b) Kanunen belli süre içinde karara bağlanması gereken işler³³.

Danıştay'da ise çalışmaya ara verme süresi içinde çalışmak üzere; bir daire başkanı ile dört üyeden ve bir yedek üyeden oluşan bir nöbetçi daire kurulur. Yedek üye aynı zamanda Genel Sekreterlik görevini yapar. Bu dairenin başkanı ile üyeleri, Danıştay dairelerinin başkan ve üyeleri arasından karma olarak Başkanlar Kurulu tarafından seçilir. Ayrıca lüzumu kadar savcı ve tetkik hâkimi görevlerine devam ederler. Çalışmaya ara verme süresi içinde görevleri başında kalan Danıştay üyeleri yılın diğer dönemlerinde yol süresi dâhil çalışmaya ara verme süresi kadar izin kullanabilirler³⁴.

Oluşturulan nöbetçi daire, çalışmaya ara verme süresi içinde aşağıda yazılı işleri görür:

- a) Kanun tasarı ve teklifleri ile tüzük tasarıları hariç olmak üzere hükümetçe verilecek ivedi veya kanunen belli süre içinde karara bağlanması gereken işler,
- b) Yürütmenin durdurulmasına veya delillerin tespitine ait işler,
- c) Tutuklu memurlar hakkında Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkati hükümlerine göre Danıştay'a gelen işler³⁵.

Öte yandan adli tatilde inşası veya hukuksal sonuç doğurması için başka bir mercinin karar veya katılımı gerekmeyen işlerde, avukatlar tek yönlü iradeleri ile birçok işi yapabilirler. Bu işleri yapabilmek için adli tatilin sona ermesini beklemek zorunda değildirler. Bu işlemleri veya talepleri

32 İYUK, m. 61.

33 İYUK, m. 62.

34 2575 sayılı Danıştay Kanunu, m. 86.

35 2575 sayılı Danıştay Kanunu, m. 87.

adli tatil sonrasında karara bağlanacak olsa dahi, taleplerini adli tatil süresi içinde iletebilirler. Bu bağlamda delil irat ve ikamesi, bilirkişi raporuna itiraz, adli tatil sonrası duruşma yapılmasına ilişkin talep, kanun yoluna başvuru dilekçesi verebilirler. Adli tatil bu gibi işlemlerin yapılması için avukatların ve tarafların sürelerini kısaltmaz bilakis uzatır³⁶. Yine adli tatilde yapılan tebligat geçerlidir. Ancak süre adli tatilin bitmesinden sonra işlemeye başlar³⁷.

Görüldüğü gibi adli tatil süresince kural olarak tüm yargı mercileri çalışmaya ara verir. Ancak usul kanunlarında sayma yoluyla belirlenen sınırlı işi görmeye devam ederler. Bu işler nöbetçi olarak bırakılan daire, mahkeme veya hâkimler tarafından yerine getirilmektedir.

D- Adli Tatilin Sürelere Etkisi

Adli tatilin bir usul hukuku müessesesi olmasının diğer bir sonucu da sürelere olan etkisidir.

CMK'nun 331. maddesinin dördüncü fıkrasında “*Adli tatile rastlayan süreler işlemez. Bu süreler tatilin bittiği günden itibaren üç gün uzatılmış sayılır.*” hükmü bulunmaktadır³⁸. Ancak adli tatilde görülmesi gereken tutuklu ve ivedi sayılacak işlerle ilgili olarak adli tatilde süreler uzamayarak tam olarak işler³⁹.

HMK'nun 104. maddesinde “*Adli tatile tabi olan dava ve işlerde, bu Kanununun tayin ettiği sürelerin bitmesi tatil zamanına rastlarsa, bu süreler ayrıca bir karara gerek olmaksızın adli tatilin bittiği günden itibaren bir hafta uzatılmış sayılır.*” hükmüne yer verilmiştir.

İYUK'nun 8. maddesinin üçüncü fıkrasında “*Bu Kanunda yazılı sürelerin bitmesi çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa bu süreler, ara vermenin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılır.*” hükmü yer almaktadır.

Görüldüğü gibi ilgili kanunlardaki sürelerin son günü adli tatile rastlarsa, bu süreler adli tatilin bitiminden itibaren ceza yargılaması bakımından üç gün, hukuk yargısı bakımından bir hafta ve idari yargı bakımından yedi gün uzayacaktır.

36 Ünver-Hakeri, s. 461.

37 Albayrak, s. 822; Ünver-Hakeri, s. 461.

38 (Adli ara vermede itiraz süresi) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının sanık aleyhine itiraz yasa yoluna başvurabilmesi için belirlenen 30 günlük yasal sürenin adli ara verme süresi içinde dolması durumunda CMK'nun 331. maddesi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı için de uygulanır ve süre adli ara vermenin bitiminden itibaren 3 gün uzar. (CGK. 18.10.2011/307-216). Albayrak, s. 822.

39 Albayrak, s. 823.

Yüksek mahkemelerin işleyişinde de adli tatil sebebiyle sürelerin uzaması esastır. Yargıtayda CMK ve HMK uyarınca, Danıştayda ise İYUK hükümleri gereğinde, son günü adli tatile denk gelen süreler uzamaktadır. Uyuşmazlık Mahkemesinde, Kanunda yer alan açık hüküm uyarınca son günü adli tatile denk gelen süreler, adli tatil sonrasına ertelenmektedir⁴⁰. Yine Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde son günü adli tatile denk gelen süreler adli tatil bitiminden itibaren 7 gün uzamış sayılmaktadır⁴¹.

Ancak adli tatil sebebiyle sürelerin uzaması hali, sadece usul kanunlarında öngörülen süreler için geçerli olup, diğer kanunlarda öngörülen maddi hukuka ait süreler için söz konusu değildir⁴². Örneğin Türk Medeni Kanununda düzenlenmiş olan bir zamanaşımı süresinin son günü adli tatile denk gelirse, bu zamanaşımı süresi adli tatil sonrasına uzamaz⁴³.

E- Yargı Mensuplarının Adli Tatile Ayrılma Durumu

Hâkim-savcılarının adli tatile ayrılmaları veya adli tatilde nöbetçi olarak izinlerini yılın diğer zamanlarında kullanmaları, yargıda çalışma verimliliğini önemli ölçüde etkilemektedir⁴⁴. Bu sebeple adli tatile ayrılma istatistiklerinin bize önemli çıktılar sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Yıllara göre adli yargı mercilerinde adli tatilden yararlanan ve yararlanmayan hâkim savcı sayısı şöyledir⁴⁵.

40 2247 s.k. - m.18.

41 1602 s.k. - m.86.

42 Karanlı 448; Pekcanitez – Atalay - Özekes, s. 274.

43 Pekcanitez – Atalay - Özekes, s. 274.

44 Yargı sisteminin işleyişinde verimliliğin artırılması adına birçok çalışmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Yargı Reformu Stratejisinde “3. Yargının Verimliliği ve Etkililiğinin Artırılması” amacı altında çok sayıda hedef belirlenmiş, Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı ile bir takvim belirlenmiş, bunların bir kısmı hayata geçirilmiş, bir kısmıyla ilgili çalışmalar devam etmektedir. Daha geniş bilgi için bkz. Yargı Reformu Stratejisi, s. 14 vd; Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı, s. 10 vd.

45 HSYK’ndan alınan istatistik.

YIL	TOPLAM HÂKİM-SAVCI SAYISI (KÜRSÜ)	FAYDALANANLARIN SAYISI	NÖBETÇİ BIRAKILANLARIN SAYISI
2001	7688	1784	5904
2002	7900	2134	5766
2003	7695	5865	1830
2004	7585	5365	2220
2006	8131	5273	2858
2007	8681	5229	3452
2008	8961	1864	4021
2009	9131	1436	7695
2010	9275	897	8378
2011	9456	1500	7956
2012	9612	3695	5917
2013	10628	3703	6925

2013 yılı verilerine göre mahkemelerde görev yapan yaklaşık 10.628 hâkim ve savcıdan 3703 hâkim ve savcı adli tatile ayrılmıştır. Kalan 6925 hâkim-savcı adli tatilden yararlanmamış, adli tatil süresince görev yapmış ve izinlerini adli tatil dışında kullanmışlardır⁴⁶. Başka bir ifadeyle adli tatile ayrılan hâkim-savcı oranı sadece % 34 olmuştur. Kalan % 66 adli tatile ayrılmamıştır. Ele alınan bu veri, adli tatil süresinin 42 güne uzatıldığı ve cazip hale getirildiği döneme ait olduğu da dikkate alınır, teşkilatın büyük bir kısmının yine adli tatile ayrılmadığı anlaşılmaktadır.

Görüldüğü gibi adli tatilin uzatılması ve cazip hale getirilmesi hâkim-savcıların önemli bir kısmının izinlerini adli tatilde kullanmalarını sağlayamamıştır. Aslına bakılırsa istatistiksel verisi bulunan 2001 yılında adli tatil süresi 45 gün olup (20 Temmuz - 5 Eylül) daha uzun ve daha cazipti. Buna rağmen 2001 yılında adli tatile sadece 1784 hâkim-savcı ayrılmış, 7688 hâkim-savcının 5904 ü adli tatile ayrılmamış ve izinlerini diğer zamanlarda kullanmışlardır.

Bu istatistikler bize göstermektedir ki, adli tatil müessesesinden bekle-

46 2013 Yılı Yıllık Ara Vermeden Faydalanacaklara İlişkin Kesin Liste, <http://www.hsyk.gov.tr/duyurular/2013/temmuz/adliyargi-kesin-liste-duyuru.pdf>. ET:11.11.2013.

nen amaç hiçbir zaman hasıl olmamıştır ve olamamaktadır. Yine bu tablo, esas iş kaybının, adli tatile ayrılmayan hâkim-savcılardan kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Zira bu kadar çok sayıdaki hâkim-savcının örneğin 20 Haziranda izne ayrıldığını ve 20 Temmuzda göreve başladığını varsayalım. 20 Haziran - 20 Temmuz arasında izinde olduğu için çalışmamış ve üretmemiştir. 20 Temmuzdan 31 Ağustos'a kadar da çalışıyor olmasına rağmen adli tatilde iş görme yasağı sebebiyle çalışmamış ve üretmemiştir. Fiilen 20 Hazirandan 1 Eylül'e kadar toplam 71 gün verimsiz bir şekilde geçirilmiş olmaktadır.

Adli tatilden elde edilmek istenen esas fayda, yargı mensuplarının büyük kısmının adli tatilde izne ayrılması, yılın diğer zamanlarında sürekli çalışmasıdır. Ancak yargı mensuplarının bir kısmı yıllık iznini yılın değişik dönemlerinde kullanmak istedikleri için, bir kısmı ailevi sebeplerle, bir kısmı da adli tatile ayrılması HSYK tarafından uygun görülerek nöbetçi bırakıldığı için adli tatile ayrılamamaktadır. Böyle olunca iznini yılın diğer dönemlerinde kullanmaktadır. Bu sebeple oluşan iş kaybı aşağıda oraya konulmaya çalışılmıştır.

Yine yargı mensupları şayet adli tatile ayrılmışlarsa, 20 Temmuz ile 31 Ağustos arası izne ayrılacaklar, yılın diğer döneminde hiçbir şekilde izin kullanmayacaklardır. Ancak çok defa adli tatile ayrılmış olan hâkim, değişik zorunluluklardan dolayı kısa süreli de olsa ilave izinler kullanmak zorunda kalabilmektedir. Örneğin başka bir şehirde üniversite kazanan oğlunun kayıt ve yerleşme işlemleri için bir hafta izin kullanması gerekmektedir. Bu durumda ya rapor alınmakta ya da mazeret izni kullanılmaktadır. Bu halde de aşağıda anlatılan tüm sorunlar, verimsizlik ve iş kaybı yine söz konusu olmaktadır.

F- Adli Tatil Sebebiyle Meydana Gelen İş Kaybı

Adli tatil sebebiyle doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki tür iş kaybı meydana gelmektedir. Önce doğrudan iş kaybını ardından da dolaylı iş kaybını ele alalım.

Adli tatil sebebiyle toplamda önemli bir iş kaybının meydana geldiği görülmektedir. Örneğin 2013 yılını baz alalım. 2013 yılının 365 günününün 104 günü hafta sonu tatilidir. 11 günü ise hafta içi günü olmasına rağmen resmi ve dini bayramlar sebebiyle tatildir. Yani bir kamu görevlisi 2013 yılında toplam 115 gün resmi izin kullanmıştır. Bu kamu çalışanı 30 günlük yıllık izin de kullanacağına göre buna ilaveten 22 gün (hafta sonlarını zaten hesaba dahil etmiştik) daha izin kullanmış olacaktır. Bu halde bir kamu görevlisi 365 günü 137 günü çalışmamış, kalan 228 günü çalışmıştır.

Buna karşın adli tatile ayrılan bir hâkim-savcı 104 gün hafta sonu ve 11 gün hafta içi resmi tatil sebebiyle 115 gün çalışmamıştır. Buna ilaveten 20 Temmuz 1 Eylül arası 42 gün adli tatilden yararlanmıştır. Bu sürenin hafta sonlarına denk gelen günleri zaten yukarıdaki hesaba katıldığından, bunun dışında kalan 27 gün de adli tatil sebebiyle çalışmamıştır. Bu durumda adli tatile ayrılan bir hâkim-savcı 365 günün 142 günü çalışmamış ve 223 günü ise çalışarak geçirmiştir.

Birde adli tatilden yararlanmayan ve yıllık iznini adli tatilden önce kullanan hâkim-savcının çalışma gününü hesaplamak gerekir. Bu durumda bu hâkim-savcının 3 Haziran ile 2 Temmuz arası 30 gün yıllık izin kullandığını varsayalım. 115 günlük çalışılmayan süreye 22 günlük (hafta sonları hesaba katılmıştı) bir süre daha eklenecek ve çalışılmayan süre 137 güne çıkacaktır. Bu hâkim-savcı işe başladığında ise adli tatil süresince toplam 27 günlük bir çalışma zamanında da adli tatil sebebiyle çalışmayacak ve iş üretemeyecektir. 137 güne 27 günü eklediğimizde ise 164 gün çalışmamış olacaktır. Buna göre adli tatile ayrılmayan ve normal yıllık izin kullanan hâkim-savcı ise 365 günün 164 gününü çalışmayarak, 201 gününü ise çalışarak geçirmiştir.

Bu veriler bir tablo halinde aşağıdaki şekilde sunulabilir.

	Yıl	Çalışılan Gün - Oran	Çalışılmayan Gün - Oran
Kamu görevlisi	365	228 - %62,46	137 - %37,06
Adli tatile ayrılan hâkim-savcı	365	223 - %61,09	142 - %38,09
Adli tatile ayrılmayan hâkim-savcı	365	201 - %55,06	164 - %44,90

Bu verileri analiz etmek gerekirse, normal kamu görevlisi adli tatile ayrılan hâkim-savcının çalışma süreleri birbirine oldukça yakındır. Kamu görevlisine göre adli tatile ayrılan hâkim-savcı toplam 5 iş günü yani % 1.3 daha az çalışmaktadır.

Buna karşın normal kamu görevlisine göre adli tatile ayrılmayan ve yıllık izin kullanan hâkim-savcı toplam 27 iş günü (yaklaşık 1,5 ay), yani % 7,4 daha az çalışmaktadır. Bu iş kaybı, adli tatile ayrılmayan (2013 yılı için) 6925 hâkim ve savcı bakımından hesaplandığında ortaya çok büyük bir doğrudan iş kaybı çıkmaktadır.

Veriler bir başka açıdan okunursa, kamu görevlileri yılda 228 gün çalışırken, adli tatile ayrılan 223, adli tatil dışında izin kullanan ise 201 gün

çalışmaktadır. Bunu oranlarsak, bir kamu görevlisine göre adli tatile ayrılan hâkim-savcı % 2,2 daha az çalışırken, adli tatil öncesi iznini kullanan hâkim-savcı ise %11,8 daha az çalışmaktadır. İki gruptaki toplam iş kaybını toplarsak %14 lük bir oranı bulmaktadır.

Dolaylı iş kabına gelince, adli tatile ayrılmayan ve yıllık iznini adli tatil dışında kullanan (2013 yılına göre) 6925 hâkim-savcının işi, bu dönemde görevlerinin başında olan hâkim-savcılar tarafından görülmektedir. Örneğin Haziran ayında izne ayrılan bir hâkimin o ay içindeki tüm işleri, dosya havalesi, duruşma (pek çok mahkemede haftada 3 gün duruşma yapılmaktadır), keşif, ara kararların yerine getirilmesi vb başka bir hâkim tarafından yapılmaktadır. Bu hâkimin o süre zarfında kendi işleri de devam etmektedir. Kendi işlerinin yanında ona ilave olarak izne ayrılmış olan hâkimin işini de yapmaya çalışmaktadır. En basitinden haftanın 2-3 günü izinde olan hâkimin duruşmalarına, başka bir hâkim, kendi işini bırakarak çıkmak zorunda kalmaktadır. Bu da dolaylı iş kaybıdır.

Bu anlatılan sistemdeki iş kaybı sadece bundan ibaret de değildir. Zira bu şekilde yapılan duruşmalarda arızı olarak duruşmaya çıkan hâkim dosyayı yeterince bilemediğinde kolay kolay karar verilmemekte ve dosya bir bahane bulunarak ileri bir tarihe talik edilmektedir⁴⁷. Bu durumda taraflar ve avukatlar bakımından da ciddi bir iş kaybına sebebiyet vermenin yanında, birkaç ay sonrasına talik edildiği için yargılamaların uzamasına da yol açmaktadır. Bu da dolaylı bir iş kaybıdır.

Herkesçe bilinmektedir ki, Türk yargı sisteminin en önemli sorunlarından birisi yargılama süreleriyle ilgilidir⁴⁸. Yargılama sürelerini etkileyen irili ufaklı birçok faktör vardır⁴⁹. Sadece önemli gecikme sebeplerine yoğunlaşmak ve onları çözmeye çalışmak elbette önemlidir. Ancak büyük ve yapısal sorunlar her zaman çözülemeyebilir. Buna karşın getirisi çok olmayan ama çözülebilecek sorunlara da odaklanmak ve bu sorunları çözmek gerekir. Bize göre adli tatil bu nitelikte bir sorundur. Aşağıda ortaya konulacağı gibi hiçbir yargı aktörünün olumsuz etkilenmesine yol açılmaksızın, adli tatil ve özellikle de iş görme yasağı kaldırılmak sure-

47 Halbuki CMK'nun 190. maddesine göre kural olarak "duruşmanın kesiksizliği" ilkesi gereği ara verilmeksizin devam edilmesi, bunun mümkün olmaması halinde, ancak zorunlu hallerde ve davanın makul sürede sonuçlanmasını olanaklı kılabilecek şekilde duruşmaya ara verilmesi benimsenmiştir. Çolak-Taşkın, s. 907.

48 Ülkemizle ilgili, makul süreyi aşan uzun yargılama süreleri sebebiyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından çok sayıda ihlal kararı verilmiştir. Bu kararlardan bir kısmı Mansur Türkiye, Yağcı ve Sargın Türkiye, Mitap ve Mütüoğlu Türkiye, Zana Türkiye, Cankoçak Türkiye, Şahiner Türkiye, Arı Türkiye, Mehmet Ali Yılmaz Türkiye, Fikret Doğan Türkiye, Kızılöz Türkiye, Tamkoç Türkiye, Yalgın Türkiye, Güneş Türkiye, Yakış Türkiye kararlarıdır. Diğer kararlar için bkz Doğru, 966 vd.

49 Türk yargı sisteminin güncel sorunları konusunda daha geniş bilgi için bkz, Taşkın, s. 211 vd.

tiyle, yerine ise yargı mensuplarının yılın istediği dönemlerinde, bütün ya da parçalar halinde izin yapması, ancak bu dönemde mahkemesine iş koymaması suretiyle mevcut iş kaybı giderilebilir. Kaldı ki, adli tatil sebebiyle uğranılan iş kaybı açıklandığı üzere küçümsenecek bir iş kaybı da değildir.

III- Mukayeseli Hukukta Adli Tatil

Yargı sistemiyle ilgili çalışmalar yapılırken önemli referanslardan birisi mukayeseli hukuktur. Adli tatil konusunu incelerken de mukayeseli hukuka bakmakta yarar olacağı açıktır. Bu bağlamda bazı Avrupa ülkelerinde adli tatilin olup olmadığı ve süreleri aşağıda kısaca tablo halinde ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Ülke	Gün	Dönem	Diğer
Belçika	2 ay	1 Temmuz–31 Ağustos	Adli tatilin kaldırılması tartışılmaktadır ¹ .
İtalya	45 gün	1 Ağustos–15 Eylül	
Avusturya	40 gün	15 Temmuz-25 Ağustos	
İspanya	31 gün	1 Ağustos-31 Ağustos	
İrlanda	64 gün	30 Temmuz-4 Ekim	
Yunanistan	60 gün	15 Temmuz-15 Eylül	Ancak adli tatilin ikinci yarısında hâkimler her an için göreve çağrılabilir.
Lüksemburg	2 ay	15 Temmuz–15 Eylül	
Portekiz	Her yıl çıkartılan KHK ile adli tatilinin süresi ve zamanı belirleniyor. Örneğin 2003 yılı için 16 Temmuz-14 Eylül arası 58 gün adli tatil olarak belirlenmiştir.		
Finlandiya	Yok		
Danimarka	Yok		
Hollanda	Yok		
İsveç	Yok		
İngiltere	Yok ²		
Almanya	Kaldırıldı ³		
Fransa	Kaldırıldı ⁴		

Görüldüğü gibi bazı Avrupa ülkelerinde adli tatil adı altında bir ara verme uygulanırken, bazı ülkelerde böyle bir tatil öngörülmemiştir. Al-

manya ve Fransa'da adli tatil müessesesi ver iken sonradan kaldırılmıştır. İngiltere'de ise zaten bulunmamaktadır. Dolayısıyla Ülkemizde yapılacak çalışmalarda şu ana kadar adli tatilin uygulandığı ülkeler referans alınmışken, bundan sonraki dönemde adli tatilin uygulanmadığı ya da kaldırıldığı ülkeler özellikle de Almanya ve Fransa referans alınabilir. Dolayısıyla adli tatil, mutlaka olması gereken, aksinin düşünülmemeyeceği, olmazsa olmaz bir müessese değildir. Pek tabii bir bütün olarak gerekli düzenlemeler yapılmak suretiyle adli tatil kaldırılabilir.

IV- Adli Tatilin Kaldırılması Önerisi

A- Adli Tatilin Kaldırılmasını Gerektiren Sebepler

Adli tatil müessesesinin 1930'li yılların Türkiye'si için gerekli bir müessese olduğu genel olarak kabul görmektedir. Ancak ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, nüfusun önemli bir kısmının kentlerde yaşamaya başlaması⁵⁰, geçim kaynaklarının tarımdan başka alanlara kayması⁵¹ ve buna benzer değişik sebeplerle artık adli tatile ihtiyaç kalmadığı değerlendirilmektedir. Bunlara ilave olarak aşağıda anlatılacak olan sebepler de adli tatil müessesesinin gözden geçirilmesini gerektirmektedir.

Adli tatilin muhafaza edilmesi gerektiğini dile getiren görüşler dahi, adli tatilin yargı sürecinde önemli bazı sorunlara sebebiyet verdiğini vurgulamaktadırlar⁵². Adli tatilin kaldırılmasına karşı çıkılmasında, konunun tüm yönleriyle tartışılmamasının, adli tatili kaldırırken yerine getirilecek sistemin bir bütün olarak ortaya konulamamasının da etkisinin olduğu değerlendirilmektedir.

1- Hâkimlerin İzinde Olan Meslektaşlarının İşlerine Bakmak Zorunda Kalması

Adli tatil sebebiyle meydana gelen iş kaybı başlığı altında da kısaca değinildiği gibi, adli tatile ayrılmayan ve yıllık iznini adli tatil dışında kullanan hâkim-savcının işi, bu dönemde görevlerinin başında olan hâkim-savcılar tarafından görülmektedir.

Örneğin Haziran ayında izne ayrılan bir hâkimin, o ay içindeki tüm işleri, dosya havalesi, duruşma, keşif, ara kararların yerine getirilmesi, gerekçeli kararların yazılması vb başka bir hâkim tarafından yapılmaktadır.

50 1927 yılında Türkiye'de kentlerde yaşayan nüfus %24.2 iken, 2000 yılında bu oran % 65,1'e yükselmiştir. <http://torpil.com/egitim/lise-konulari/cografya/hhpcg/turkiyenin-beseri-cografyasi.html>. ET:07.12.2013.

51 1927 de Türkiye nüfusunun % 89,6 sı tarımla uğraşırken, 2000 yılında bu oran % 48'e düşmüştür. Bu düşü devam etmektedir. Daha geniş bilgi için bkz. <http://torpil.com/egitim/lise-konulari/cografya/hhpcg/turkiyenin-beseri-cografyasi.html>. ET:07.12.2013.

52 Türkiye Barolar Birliğinin Adalet Bakanlığına hitaben yazdığı 22.03.2013 tarihli yazı.

Bu hâkimin o süre zarfında kendi mahkemesiyle ilgili işleri de devam etmektedir. Kendi işlerinin yanında ona ilave olarak izne ayrılmış olan hâkimin mahkemesinin işini de yapmaya çalışmaktadır. Bu da önemli bir iş kaybı anlamına gelmektedir.

Adli tatilden kaynaklanan bu durum bir yandan görevinin başında olan ve kendi işini yapmaya çalışan hâkim bakımından ilave iş anlamına gelmektedir. Başka hâkimin işini yapmak için ayrılacak zaman, o hâkimin kendi işini görmesi için ayıracağı zamanı düşürmekte ve verimsizliğe sebep olmaktadır.

Öte yandan bir hâkim, izinde olan hâkimin işine bakarken, o dosyanın geçmişini bilmemekte ve tarafları tanımamaktadır. Bu sebeple mümkün mertebe karar vermemekte ve dosyayı bir bahane bularak ileri bir tarihe ertelemektedir. Şayet talik etmeyerek karar vermiş olsa, bu defa da başka problemler (terfi vb) ortaya çıkmaktadır. Bu durumda taraflar ve avukatlar bakımından da ciddi bir iş kaybına ve verimsizliğe neden olmaktadır. Ayrıca bu ertelemeler yargılamaların uzamasına da sebebiyet vermektedir.

Adli tatilin kaldırılması halinde bu sorun neredeyse tamamen ortadan kalkacaktır. Bu durumda her hâkim kendi izin planlamasını yapacak, izinde olduğu zaman dilimine duruşma, keşif, tespit gibi yargısal işlemler bırakmayacaktır. Adeta o mahkeme, hâkimin izinde olduğu sürede tamamen kapatılacaktır. Bu dönemde kalem çalışanlarından birisi nöbetçi bırakılarak diğerleri izlerini kullanabilecektir. Dolayısıyla bu mahkeme çalışmayacak ama başka hâkimlere de angarya iş bırakılmamış olacaktır. Bu sistem tüm mahkemeler için uygulandığında, her hâkim kendi mahkemesi bakımından aynı usulü izleyecek ve en azından bir mahkemenin işi başka bir hâkim tarafından görülmek zorunda kalınmayacaktır. Tüm diğer avantajlar bir tarafa, adli tatilin kaldırılmasıyla sadece bir hâkimin başka bir hâkimin işine bakmak zorunda kalmasının önlenmesi dahi çok büyük fayda sağlayacaktır.

2- İş Görme Yasağı Olmadığından Yargı Mensupları Yaz Aylarında yargılama Yapabileceklerdir.

Mevcut sistemde adli tatile ayrılamayan yargı mensupları adli tatil dışındaki bir zamanda izinlerini kullanmaktadırlar. Adli tatil döneminde ise nöbetçi olarak mahkemelerde görev almaktadırlar. Ancak görevinin başında olmasına rağmen, iş görme yasağı sebebiyle yargılama yapamamakta ve sadece kanunlarda sınırlı olarak sayılan az sayıda işi ve işlemi yapabilmektedirler. Yargı mensubunun çalışması ve hizmet üretmesi için her şey hazır olmasına rağmen, adli tatilde iş görme yasağı sebebiyle çalı-

şamamakta ve üretememektedir. Bu ise son derece büyük bir verimsizlik anlamına gelmektedir.

Adli tatil kaldırıldığında her yargı mensubu yıllık iznini yılında her hangi bir döneminde bir ya da birden fazla parça halinde kullanabilecektir. Yılın geri kalan döneminde ise hiçbir engel ile karşılaşmadan çalışacaktır. Dolayısıyla iznini örneğin Haziranda kullanmış olan bir hâkim Temmuz ve Ağustosda görevi başında olacak, çalışacak ve üretecektir. Bu dönemin iş görme yasağı sebebiyle çalışılmadan geçirilmesi önlenmiş olacaktır.

3- Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlarımızın Yargısal İşlemleri

Türk vatandaşı olmasına rağmen değişik sebeplerle yabancı ülkelerde yaşayan beş milyondan fazla vatandaşımızın olduğu belirtilmektedir⁵³. Bu vatandaşlarımızın belirli bir kesimi tatillerini yaz aylarında ve özellikle de Ağustos ayında Türkiye’de geçirmektedirler.

Bu durumdaki vatandaşlarımızın, izin dönemlerinde memleketlerinde hukuki, cezai ya da idari konularla ilgili yargısal bazı işleri olabilmektedir. Müşteki, şüpheli, sanık, tanık, davacı ya da davalı olabilmektedirler. Ancak Türkiye’de buldukları dönem adli tatile denk gelmekte ve iş görme yasağı sebebiyle işlemleri yapılamamaktadır.

Yaz aylarında, ilgilinin Türkiye’de olduğu zaman diliminde tamamlanamayan bu işlemler, adli yıl içerisinde uluslararası yazışma ve tebligatlarla tamamlanmaya çalışılmaktadır. Bu ise yargılama süresine altı ay ilâ bir yıla kadar ilave bir zaman diliminin eklenmesine neden olabilmektedir.

Bu sorunun çözümünde de adli tatilin kaldırılmasının ciddi fayda sağlayacağı kanaatindeyiz. Yabancı ülkede yaşayan vatandaşlarımızın Türkiye’de olduğu dönemde adli tatil sebebiyle iş görme yasağının olmaması halinde, ilgili hâkim gerekli işlemleri tamamlayabilecek ve yargılama sürelerinde o dosyalar bakımından önemli tasarruflar sağlanmış olacaktır.

4- Ülkemize Tatile Gelen Yabancıların Yargısal İşlemleri

Birleşmiş Milletlere bağlı Dünya Turizm Örgütü (DTÖ)⁵⁴ ülkelerden gelen verileri toplayarak dünya Turizm sıralamasını açıklamaktadır. Buna göre Türkiye 2012 yılında İngiltere’yi geçerek Dünya’da 6. sıraya, Avrupa’da ise 4. sıraya yükselmiştir⁵⁵. Türkiye’ye 2012 yılında 35.7 milyon, 2011

53 http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa. ET:18.11.2013.

54 Dünya turizm örgütü hakkında geniş bilgi için bkz. <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-dunya-turizm-orgutu.tr.mfa>. ET:05.12.2013.

55 http://tr.wikipedia.org/wiki/Dunya_turizm_siralaması. ET:05.12.2013

yılında ise 34,7 milyon turist gelmiştir.

Ülkemize gelen yabancı turistler, kazaya karışabilmekte, yağmaya, hırsızlığa, tacize maruz kalabilmekte ya da başka bir yargısal uyuşmazlığın tarafı haline gelebilmektedirler. Davacı, davalı, müşteki, şüpheli, sanık veya tanık sıfatıyla yargı mercileri ile muhatap olmak zorunda kalabilmektedirler. Genellikle ülkemizin turizm sezonu Temmuz ve Ağustos ayları olduğundan, böyle bir durumda çok defa yapılması gereken usul işlemleri adli tatil sebebiyle yerine getirilememektedir. Adli tatilde iş görme yasağı olmasaydı kısa sürede, bazen dakikalar içinde tamamlanabilecek bazı usul işlemleri, adli tatil sebebiyle yapılamamakta ve bu işlemler uluslararası yazışmalar yapılmak suretiyle aylarca devam eden bir süreçten sonra tamamlanabilmektedir. Bu da yargılamaların makul sürede tamamlanmasını engelleyen bir sebep haline gelebilmektedir⁵⁶. Halbuki Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, tarafı olan devletlere, kendi adli sistemlerini, makul sürede yargılama hakkının gereklerini yerine getirecek şekilde düzenlemek bakımından pozitif yükümlülük yüklemektedir⁵⁷.

5- Bazı Bölgelerde Hava Koşulları Sebebiyle Bazı Muhakeme İşlemlerinin Sadece Yaz Aylarında Yapılabilmesi

Ülkemizin bazı bölgelerinde kış ayları hem uzun sürmekte hem de hayatı ciddi şekilde olumsuz etkilemektedir. Çok defa hava koşulları sebebiyle yollar kapanmaktadır. Ekim ayından başlayarak Mayıs ayına kadar olumsuz hava koşulları devam edebilmektedir.

Bu nitelikte hava koşullarına sahip bölgelerimizde, mahkemelerin yapması gereken bazı muhakeme işlemleri kış aylarında yapılamamaktadır. Pek çok davada mahallinde yapılması gereken keşif işlemi, belirtilen dönem zarfında yapılamamaktadır. Bu keşiflerin hepsi yaz aylarına yığılmakta ve hava koşullarının uygun olduğu dönemde yapılmak istenmektedir⁵⁸.

Ancak hava koşullarının müsait olduğu yaz aylarının önemli bir kısmını adli tatil kaplamakta, kalan kısmını da adli tatilde nöbetçi kalacak hâkim-savcılarının izinleri doldurmaktadır. Bu sebeple adliye dışında yapılması gereken bazı muhakeme işlemleri aksamakta ve yargılama süreci uzamaktadır.

56 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Ülkemiz aleyhine verdiği çok sayıda makul sürede yargılanma hakkın ihlali kararı bulunmaktadır. Özellikle iki sınıf davada; 1- Çok tarafları olan terör ve örgüt davaları, 2- kadastro davaları, makul süre sınırının aşıldığı görülmektedir. Doğru, (Bireysel) 469.

57 Gözübüyük-Gölcüklü, s. 284.

58 Hassa Asliye Ceza Mahkemesinin Anayasaya aykırılık başvurusu, Anayasa Mahkemesinin 09.12.1997 tarihli ve 1996-59 E ve 1997-70 K sayılı kararı.

Bu sorunun çözümünde adli tatilin kaldırılmasının ciddi katkısı olacaktır. Oniki ayın bir ayını izinde geçiren hâkim-savcı, kalan on bir ay boyunca yargısal faaliyetlerini kesintisiz yürütebilecektir. Hava muhalefeti yaşanan bölgelerde bir aylık izin süresinin dışında kalan 2-3 aylık dönemde gerekli işlemler rahatlıkla yapılabilecektir.

6- Yargı Mensuplarının Yılın Başka Dönemlerinde ve parçalar halinde İzin Kullanabilmesi.

Halen uygulanmakta olan sisteme göre, adli tatilin 42 gün olması sebebiyle hâkimler adli tatile ayrılmayı arzu etmektedir. Ancak adli tatile ayrılacak olan hâkim, o yıl içinde başka bir izin kullanamamaktadır. 42 günlük adli tatilini bir seferde ve kesintisiz olarak kullanmak ve 1 Eylülde görevinin başına dönmek zorundadır. Hâlbuki hem yaz aylarında tatil yapmak hem de sömestre döneminde kar tatili yapmak istediğinde bu mümkün olamamaktadır. Yine değişik zorunluluklar sebebiyle adli tatil dışındaki zaman diliminde ilave izin kullanması gerekebilmektedir. Bu hallerde rapor ya da mazeret izinleri kullanılmakta ve ilave verimsizlik ve iş kaybı söz konusu olabilmektedir.

Hâlbuki adli tatil kaldırıldığında, yargı mensupları izinlerini birden fazla seferde ve yılın farklı zamanlarında kullanabileceklerdir. Örneğin 1 haftasını sömestre de kullanırken, 2 haftasını yaz aylarında, 1 haftasını da ilkbaharda kullanabilecektir. Adli tatilin kaldırılması halinde yargı mensuplarının izinlerini parçalar halinde kullanması verimlilik bakımından daha fazla fayda sağlayacaktır. Zira o döneme hiçbir yargılama işlemi bırakılmayacağı için diğer hâkimlere zorunlu hallerde düşecek iş neredeyse sıfırlanacaktır. Bu da bir yandan verimliliği artırırken, diğer yandan da yargı mensuplarının izinlerini daha esnek programlamasına imkan sağlayacaktır.

Şayet adli tatilin kaldırılması gündeme gelirse, hâkimlerin yıllık izinlerinin “gün” değil “iş günü” olarak belirlenmesinde büyük yarar olacaktır. Zira 30 günlük bir iznin başlangıç ya da bitiş tarihleri hafta içine gelebilmekte, kalan bir ya da iki gün için rapor alınabilmekte ya da başka yollara başvurulabilmektedir. Bu da yargı yönetimi bakımından öngörülemeyen bir hal olduğundan verimsizliğe neden olabilecektir. Bunun önlenmesi amacıyla örneğin 25-30 iş günü şeklinde izin öngörülmelidir. Hâkim 5 iş günü resmi iznini kullanarak fiilen 9 gün izin yapabilecektir. Yine 10 iş günü resmi izin kullanarak fiilen 16 gün izin kullanabilecektir. Hatta yarım iş günü dahi izin kullanabilmelidir.

B- Adli Tatilin Kaldırılması Halinde Ortaya Çıkabilecek Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri

1- Avukatların İzinleri

Adli tatil konusu ne zaman gündeme gelse, hemen adli tatilin sadece hâkimler için değil aynı zamanda avukatlar için de bir izin dönemi olduğu dile getirilir. Bu sürede istisnalar dışında yargısal işlemler yapılmamaktadır. Bu döneme denk gelen süreler de adli tatil sonrasına uzatılmaktadır. Bu durum, avukatların izinlerini gönül rahatlığıyla kullanmalarına imkân vermektedir. Bu yaklaşım elbette doğrudur. Adli tatil kaldırılırken avukatların mağdur edilmesi söz konusu olmamalıdır.

Ancak dile getirilen bu görüşün aksine, adli tatilin kaldırılması bize göre avukatları hiçbir şekilde mağdur etmeyecektir. Zira günümüzde avukatların önemli bir kısmı birlikte avukatlık ya da avukat ortaklığı şeklinde çalışmaktadırlar. Bu durumda olanlar vekâletname alırken vekâletname de birden fazla avukatın ismine yer verilmektedir. Bu durumda olanlar dönüşümlü olarak izinlerini kullanabilirler ve adli tatilin kaldırılması bu durumdaki avukatlar için bir olumsuzluk getirmez.

Adli tatilin kaldırılması, tek başına çalışan avukatlar bakımından da bir soruna neden olmaz. Zira yılın herhangi bir döneminde izin kullanmak isteyen avukatın, bir başka avukat arkadaşına yetki belgesi vermesi ve işlerin bu yetki belgesine istinaden yürütülmesi mümkündür. Tek olarak çalışan avukatlar, izinde oldukları dönemde görülecek dosyalar bakımından, başka bir avukat meslektaşını yetkilendirebilir.

2- Yüksek Mahkemelerin Durumu

Ülkemizde yüksek mahkeme olarak Anayasa Mahkemesi, Uyuşmazlık Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Sayıştay (hesap mahkemesi) görev yapmaktadır. Her bir yüksek mahkemenin ilgili kanununda adli ara vermeden yararlanmaya ilişkin hükümler yer almaktadır⁵⁹. Yüksek mahkemeler de yukarıda anlatıldığı şekilde adli tatil döneminde çalışmaya ara vermekte ve nöbetçi kalan az sayıda üye tarafından sadece acele işler yapılmaktadır. Adli ara vermeden yararlanmayan ve nöbetçi kalan yüksek mahkeme başkan veya

59 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 70 inci maddesi.

2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanunun 5 inci maddesi

2797 sayılı Yargıtay Kanununun 56. Maddesi.

2575 sayılı Danıştay Kanununun 86 ncı maddesi.

1600 sayılı Askeri Yargıtay Kanununun 25. Maddesi.

1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 85 inci maddesi

6085 sayılı Sayıştay Kanununun 64 üncü maddesi.

üyeleri, yılın diğer dönemlerinde yol süresi dâhil adli ara verme süresi kadar izin kullanabilmektedirler⁶⁰.

Anayasa Mahkemesi bakımından bir farklılık söz konusudur. 6216 sayılı Kanunun 70. maddesinde adli ara verme ya da adli tatilden söz edilmemektedir. Anayasa Mahkemesi başkan ve üyelerinin yıllık 40 gün izin haklarının olduğu belirtilmektedir. Bu izinlerini yılın hangi zamanında kullanacaklarına dair belirleyici bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak genellikle adli tatile denk gelen dönemde başkan ve tüm üyeler izin kullanmaktadır. Yılın diğer döneminde ise çalışmalarına devam etmektedirler.

Yüksek mahkemeler bakımından adi tatilin büyük bir iş kaybına neden olduğu söylenemez. Zira ilk olarak bu mahkemeler toplu mahkeme olarak görev yapmaktadır. İkincisi başka bir dairenin görevine giren uyuşmazlıkların, o dairenin üyelerinin izinde olması sebebiyle, başka daire üyeleri tarafından yürütülmesi söz konusu değildir. İlk derece mahkemelerinde ciddi iş kaybına neden olan bu durum yüksek mahkemeler için geçerli değildir. Son olarak yüksek mahkemelerde kararlar –az sayıdaki istisnalar hariç olmak üzere- genellikle dosya üzerinden verilmektedir. Taraf teşkililiyle ilgili bir işlem yapılmamaktadır. Heyet oluşmuşsa müzakere yapılabilmekte ve karar verilebilmektedir.

Bu durumda ilk öneri olarak yüksek mahkemelerde adli tatil mevcut şekilde devam edebilir. Zaten adli tatil bu mahkemeler bakımından büyük bir iş kaybına neden olmamaktadır. Ancak bize göre ilk derece mahkemelerinde adli tatilin kaldırılması, yüksek mahkemelerde muhafaza edilmesi uygun olmayacaktır.

İkinci öneri adli tatil yüksek mahkemelerde de kaldırılmasıdır. 6216 sayılı Kanunda Anayasa Mahkemesi için öngörüldüğü şekilde, yüksek üyelerinin yıllık belirli bir süre izin haklarının olduğu belirtilmekle yetinilebilir. Bu durumda daire başkanı ve üyeler, birlikte izin planlamasını yaparlar. Bu izin günlerine müzakere koymazlar. Fiilen işler tatil dönüşüne bırakılmış olur. Hatta heyet oluşmasını sağlayacak şekilde yılın değişik dönemlerinde ve parçalar halinde de izin kullanmaları mümkün olabilir. Kaldı ki son dönemde Yargıtay ve Danıştayda dairelerdeki üye sayıları 10 olarak öngörülmüştür. Fiilen ikişer heyet şeklinde çalışmaktadırlar. Bu durumda da heyetler dönüşümlü olarak izin kullanabilir.

60 Bu düzenleme yargı camiası tarafından eleştirilmekte, adli tatilde nöbetçi kalan yüksek mahkeme üyeleri için adli tatil süresi kadar izin kullanma hakkı getirilmişken, ilk derece yargı mercilerinde adli tatilde nöbetçi kalan hâkim ve savcuların diğer dönemde sadece yıllık izin kullanmalarının anayasadaki eşitlik ilkesine aykırı olduğu gibi hakkaniyete de uygun olmadığı ileri sürülmektedir. YARSAV'ın TBMM Başkanlığına hitaben yazdığı 07/06/2013 tarihli yazı.

3- Ağır Ceza Mahkemelerinin Durumu

Ağır ceza mahkemelerinde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Bu mahkemeler bir başkan ve iki üye ile toplanır⁶¹. Ağır ceza mahkemeleri de heyet halinde çalışan mahkemelerdir. Uygulamada özellikle büyük şehirlerde ACM'nde bir başkan ile üç üye görev yapmaktadır. Üyelerden her hangi birisi izin kullandığında diğer üye bu eksikliği tamamlamakta ve heyet oluşmaktadır.

Ancak bazı ACM'nde sadece bir başkan ile iki üye bulunmaktadır. Bu durumda olan ACM'nde üyelerin ve başkanın aynı anda adli tatile ayrılmaları zaten mümkün olamamaktadır. Her mahkemeden en az bir üyenin adli tatilde nöbetçi kalması, diğer ACM'nden nöbetçi kalan üyelerle birlikte bir heyet oluşturulması ve adli tatildeki acele işlere bu heyetin bakması sağlanmaktadır. Adli tatilde nöbetçi kalan üye ise adli tatil dışında bir dönemde izin kullanmakta ve bu dönemde bu üyenin yerine başka mahkemelerden geçici olarak görevlendirilen hâkimler görev yapmaktadır. Görüldüğü gibi her hal ve koşulda adli tatil uygulaması ağır ceza mahkemeleri bakımından da büyük iş kaybına ve verimsizliğe sebep olmaktadır.

Adli tatilin kaldırılması halinde ağır ceza mahkemesi heyet halinde belirleyecekleri bir zaman diliminde izinlerini kullanabilirler. İsterlerse parçalar halinde izinlerini kullanabilirler. Bu döneme duruşma koymazlar. Başka hâkimler bu mahkemenin işiyle uğraştırılmaz. İzin kullandıkları dönem haricindeki yılın yaklaşık 11 ayında etkin ve verimli bir şekilde çalışabilirler.

4- Adliye Çalışanlarının İzinleri

Adliye çalışanları ve kalem hizmetleri, yargı faaliyetlerinin en önemli aktörlerinden birisidir. *“Yazı işleri hizmetleri, ilgisine göre Cumhuriyet başsavcısı, Cumhuriyet başsavcivekili, Cumhuriyet savcısı, mahkeme başkanı veya hâkimin denetimi altında, yazı işleri müdürünün yönetiminde zabıt kâtibi, mübaşir, hizmetli ve diğer görevliler tarafından yürütülür”*⁶². Kalem hizmetlerinde yaşanacak aksaklıklar, yargının işleyişinde, adaletin dağıtılmasına, verimlilik ve etkinliğin sağlanmasında ciddi sorunlara neden olabilmektedir. Bu sebeple adliye çalışanlarının motivasyonları, iş yükleri, özlük hakları bir bütün olarak ele alınmalı ve iyileştirmeler sağlanmalıdır.

Konumuzla ilgili yöne gelinecek olursa, adliye çalışanlarına adli tatile ayrılma gibi bir hak tanınmamıştır. Diğer kamu çalışanları gibi meslek

61 5235 sayılı Kanununun 9. Maddesi.

62 Cumhuriyet Başsavcılıkları İle Adli Yargı İlk Derece Ceza Mahkemeleri Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik – Madde 6.

kıdemlerine göre yıllık izin kullanmaktadırlar. Mahkeme kalemlerinde genel olarak birden fazla kişi görev yapmaktadır. İzinlerini de mahkeme başkanı ya da hâkiminin bilgi ve koordinasyonunda, işlerin akmamasına meydan vermeyecek şekilde, dönüşümlü olarak kullanmaktadırlar. Dolayısıyla adli tatilin kaldırılması ya da mevcut haliyle muhafaza edilmesinin adliye çalışanlarına olumlu ya da olumsuz bir etkisinin söz konusu olmayacağı değerlendirilmektedir.

5- Tutuklu Dosyaların Durumu

Adli tatilin kaldırılmasının tutuklu dosyaların incelenmesine de kısmi etkisi olabilir. Zira CMK'nun 108 nci maddesinin birinci fıkrasına göre *“(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100 üncü madde hükümleri göz önünde bulundurularak karar verilir.”*

Aynı madenin üçüncü fıkrasında ise *“(3) Hâkim veya mahkeme, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da birinci fıkrada öngörülen süre içinde de re'sen karar verir.”* hükmüne yer verilmiştir.

Görüldüğü gibi her ne sebeple olursa olsun tutuklu dosyaların soruşturma veya kovuşturma evresinde en geç 30 ar günlük aralıklarla gözden geçirilmesi gerekmektedir. Mevcut sistemde adli tatil döneminde tutuklu dosyaların incelenmesi, nöbetçi kalan hâkimler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Adli tatilin kaldırılması halinde, bir hâkimin tek seferde 30 gün yıllık izne ayrılması halinde, bu 30 günlük tutukluluk inceleme süresinin birkaç gün de olsa aşılması söz konusu olabilecektir.

Bununla birlikte, öncelikle adli tatilin kaldırılmasıyla hâkimler izinlerini birkaç parça halinde kullanabilecektir. Bu durumda izin süreleri zaten 30 günden az olacağından tutuklu dosyaların incelenmesi sorun oluşturmayacaktır.

Şayet hâkim izninin bir bütün olarak tek seferde kullanmak isterse, tutukluğun incelenmesi için öngörülen 30 günlük sürenin birkaç gün aşılması söz konusu olabilir. Ancak bu da çözümsüz değildir. Bu süre zarfında yapılması gereken tutuklu incelemesi, o dönemde çalışmakta olan bir başka hâkim tarafından karara bağlanabilir. Zaten tutukluluk incelemesi resen ve dosya üzerinden yapılmakta olup, diğer hâkim bakımından büyük bir iş yükü oluşturmamaktadır.

6- İzinde Olan Mahkemeye Dosya Dağıtılması

Mevcut sistemde adliyelerde tevzi büroları bulunmakta ve başsavcılık tarafından açılan kamu davaları ile vatandaşlar tarafından açılan hukuk davaları, tevzi büroları tarafından ilgili mahkemelere dağıtılmaktadır.

Ceza mahkemelerine gelen dosyalar ilgili hâkim tarafından incelenmekte ve en geç 15 gün içinde iddianamenin iadesi ya da kabulüne karar verilmektedir. 15 gün içinde iade edilmeyen iddianameler kabul edilmiş sayılmaktadır⁶³. Adli tatil kaldırılır ve dosyalar izinde olan hâkimin mahkemesine de dağıtılmaya devam ederse, iddianamenin kabulü veya iadesi ile ilgili süre kaçırılabilir. Adli tatili kaldırılması halinde ortaya çıkabilecek bu olası sorunun çözümü adına ya hâkimi izinde olan mahkemeye tevzi yapılmaması mümkündür.

Hukuk mahkemeleri bakımından dosyanın mahkemeye gelmesinden itibaren dava dilekçesinin davalıya tebliği ve onun cevabının beklenmesi süreçleri işletildiğinden, bu dönemde hâkimin izinde olması işleri aksatmayacaktır. Dolayısıyla hukuk mahkemelerine hâkimin izinde olduğu dönemde de dosya dağıtılmasında bir sakınca söz konusu olmayacağı değerlendirilmekle birlikte hukuk mahkemelerinde de hâkimin izinde olduğu dönemde dosya dağıtımının yapılmamasının daha uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Yine idari yargıda bir başkan ve yeteri kadar üye görev yapmakta olup, mahkemeye gelen dosyalar hâkimlere dağıtılmaktadır. İzinde olan hâkime dosya dağıtılmaması halinde işleyişte bir sorun olmayacağı değerlendirilmektedir.

SONUÇ

Türk yargı sisteminin diğer sorunlarının yanında en önemli sorunlarından birisi de yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmamasıdır. Bu sonucu etkileyen birçok sebep sayılabilir⁶⁴. Bize göre bu sebeplerden birisi de adli tatildir.

Adli tatil sadece hâkimlerin izin kullandığı bir dönem olmayıp, iş görme yasağı ve sürelerin uzaması sebebiyle ayrı bir usul hukuku müessesesidir. Adli tatilde nöbetçi kalan hâkim, hiçbir engel olmasa dahi, adli tatilde iş görme yasağı sebebiyle dosyalarını karara bağlayamamakta, duruşma yapamamakta, keşif yapamamakta, tanık dinleyememekte ve sorgu yapamamaktadır. Kısaca sınırlı sayıdaki acil işler dışında çalışamamaktadır. Hâlbuki her yıl adli tatil döneminde yargı mensuplarının en az

63 CMK-174-3.

64 Yargılamaların uzamasına sebep olan bazı nedenler için bkz. Çolak-Taşkın, s. 911.

yarısı, bazen 2/3 ü görevinin başındadır, ancak iş görme yasağı sebebiyle çalışmamakta ve üretmemektedir. Bu ise çok büyük bir iş kaybı anlamına gelmektedir.

Yine adli tatilde nöbetçi kalacak yargı mensupları yıllık izinlerini adli tatil dışındaki bir sürede örneğin Haziranda ya da Eylülde kullanmaktadırlar. Bu durumda izinde oldukları dönemde mahkemelerinde tüm işler devam etmektedir. Ancak mahkeme hâkimi olmadığı için bu işler görülememekte, başka bir mahkemede kendi işleri ile uğraşmakta olan bir hâkim, bu mahkemeye günü birlik arızı olarak görevlendirilmekte, dosyaları inceleme imkanı ve zamanı olmadığı için duruşmaları bir bahane bulup talik etmektedirler. Hatta geçici olarak duruşmaya çıkan hâkimin esas hâkimin dosyalarını karara bağlamaması gibi bir teamül de yerleşmiş durumdadır. Bu şekilde yapılan geçici görevlendirme bir yandan görevlendirilen mahkemenin işlerine katkı sağlamaz iken diğer yandan da geçici görevlendirilen hâkim kendi işlerine yeterince yoğunlaşmamakta ve hazırlanamamaktadır. İki yanlı bir verimsizlik söz konusudur. Bunun bir diğer yansıması da davanın taraflarına bakan yönüdür. Davanın tarafları ve avukatlar kendilerini duruşmaya hazırlamakta, beklentiye girmekte, ancak geçici hâkim çıktığı için duruşma talik edilmektedir. Onlar adına da zaman, emek ve mesai kaybı anlamına gelmektedir.

Yine yurt dışında yaşayan beş milyon civarı Türk vatandaşları yaz aylarında memleketlerine gelmekte, burada adli bir olayın ya da hukuki bir uyuşmazlığın tarafı olabilmektedir. Bu işlerini görmek istemekteler, ancak iş görme yasağı sebebiyle bu işler görülememekte ve daha sonra aylar süren uluslararası yazışmalarla bu işlemler tamamlanmaya çalışılmaktadır. Aynı durum Ülkemize her yıl gelen 30 milyonun üzerindeki turist için de geçerlidir.

Ayrıca ülkemizin bazı bölgelerinde iklim koşulları sebebiyle yüksek yerlerde yapılacak keşifler bahar ve kış aylarında yapılamamakta, ancak yaz aylarında yapılabilmektedir. Ancak adli tatil ve iş görme yasağı sebebiyle bu işlemler de aksamaktadır.

Görüldüğü gibi burada belirtilen ya da belirtilmeyen irili ufaklı birçok yönden adli tatil verimsizlik, zaman, emek ve mesai kaybı anlamına gelmektedir. Hâlbuki Anayasaya göre “davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir”⁶⁵. Bu amir hükümle, adli tatilden kaynaklanan sorunların telif edilmesi mümkün değildir. Bu sebeplerle adli tatille ilgili mevcut sistemin gözden geçirilmesi zorunludur.

65 Anayasa, m. 141-3.

Günümüze yargı alanında yapılacak reformlarla % 10-15-20 oranında verimlilik ve hız elde edilmesi mümkün değildir. Bugün itibarıyla bu oranda etki yapacak mucizevi yol ve yöntemler bulunmamaktadır. Bunun yerine % 1, %3, % 5 gibi iyileştirmeler hafife alınmamalı, her bir dosya için elde edilecek birkaç dakikalık zaman tasarrufunun, milyonlarca dosya için çok büyük zaman tasarrufu sağlayabileceği açıktır. Bu nedenle adli tatil sebebiyle kaybedilen zamanın ve yaşanan verimsizliğin bir kısmının bile önlenmesi toplamda ciddi bir fayda sağlayacaktır.

Ülkemizde konular tartışılırken genellikle bir öneri getirildiğinde, hemen akla gelen olası bazı olumsuzluklar, ortaya çıkabilecek bir kısım muhtemel sorunlar sıralanmakta, konunun taraflarının hak ve yetkilerinden bir azalma veya sınırlama olup olmadığına göre duruş belirlenmektedir. Hâlbuki yapılacak her değişikliğin bir maliyeti, olası bazı riskleri, sorunları veya sakıncaları ortaya çıkabilir. Ancak bunlar bir bütün olarak ele alınmalı, kaldırılan müessesenin yerine nelerin getirildiği, olası sorunların nasıl giderileceği birlikte değerlendirilmelidir. Adli tatil bakımından da durum böyledir. Elbette adli tatilin kaldırılması ile bazı sorunlarla karşılaşılabilir. Bunlar öngörülemez hususlar değildir. Bu çalışmada da olası sorunlar dile getirilmiş ve bunlarla ilgili çözüm önerileri de sıralanmaya çalışılmıştır. Konuya bakarken toplam fayda ve maliyet değerlendirilmelidir. Bize göre adli tatilin kaldırılması ile önemli bir zaman, emek ve mesai tasarrufu sağlanacak, verimlilik artacak, her hâkim yılın istediği zaman diliminde tek seferde ya da parçalar halinde yıllık iznini kullanacak, diğer zamanlarda ise verimli bir şekilde çalışabilecektir. Bir hâkim başka bir hâkimin işi ile angarya olarak uğraşmayacaktır. Adli tatil döneminde adliyede çalışıyor olmasına rağmen üretmiyor olmayacaktır.

Tüm bu açıklamalar ışığında adli tatilin kaldırılmasını, hâkim-savcılarının diğer kamu görevlileri gibi yıllık belirli bir iş günü izin (yıllık izin süresi yasama organının takdirinde olacaktır) kullanmalarını, yargı mensuplarının işlerini izin tarihine göre ayarlamasını, duruşmalarını bu tarihlere bırakmamasını, sadece izin kullandığı süre zarfında çalışmayıp, yılın diğer kalan zamanında çalışmasını ve üretmesini, bir hâkimin bir başka hâkimin işine bakmak zorunda kalmamasını öneriyor, bu konunun tartışılması gerektiğini değerlendiriyorum.

KAYNAKLAR

- ALBAYRAK Mustafa, Ceza Muhakemesi Kanunu, 10. Baskı, Ankara.
- ÇOLAK Haluk – TAŞKIN Mustafa, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, Ankara, 2007.
- DOĞRU Osman, İnsan Hakları Mahkemesi İctihatları, Cilt 1, İstanbul 2002.
- DOĞRU Osman, Bireysel Başvuru Yuvarlak Masa Toplantıları, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Cilt 2, Ankara, 2014. (Doğru, Bireysel)
- FAURE Sonya, La Justice Prend-Elle Des Vacances? 27.06.2014, <http://www.liberation.fr/societe/2014/06/27/la-justice-prend-elle-des-vacances1051294>, ET:07.05.2015.
- GÖZÜBÜYÜK Şeref-GÖLCÜKLÜ Feyyaz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, 4. Bası, Ankara, 2003.
- İNCEOĞLU Sibel, Adil Yargılanma Hakkı, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Avrupa Konseyi 2013.
- KARSLI Abdurrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, 3. Baskı, 2012, İstanbul.
- MALKOÇ Veysel, Adli Tatil Sorgulanmalı, <http://www.kuzeyekspres.com.tr/adli-tatil-sorgulanmali-6649h.htm> ET. 22.04.2015.
- ÖZBEK Veli Özer, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006.
- ÖZTÜRK Bahri – ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Ankara, 2007.
- PAZARCI Emin, Adli Tatil Komedi, Takvim Gazetesi, 09.08.2011.
- PEKCANITEZ Hakan – ATALAY Oğuz – ÖZEKES Muhammet, Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara, 2013
- PARLAK Cesim, Adalet Tatilde!, <http://www.internethaber.com/oya-basar/biyografisi/adalet-tatilde-13096y.htm>
- TAŞKIN Mustafa, Meslek Dışı Hâkimlik, Ankara, 2010.
- TEZCAN Durmuş-ERDEM Mustafa Ruhan-SANCAKTAR Oğuz-ÖNOK Rıfat Murat, İnsan Hakları El Kitabı, Ankara 2006.
- ÜNVER Yener – HAKERİ Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. baskı, Ankara, 2012.
- VİTKAUSKAS Dovydas – DİKOV Grigoriy, Avrupa İnsan Hakları Söz-

leşmesi Kapsamında Adli Yargılanma Hakkının Korunması, Avrupa Konseyi, Strasbourg, 2012.

- YETİŞ Medeni, Türk Hukukunda Adli Tatil, Pusula Hayat, Eylül 2011, s. 11.
- YURTCAN Erdener, CMK Şerhi, 5. Baskı. İstanbul, 2008.
- Anayasa Mahkemesinin 09.12.1997 tarihli ve 1996-59 E ve 1997-70 K sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesinin 18.07.2012 tarihli ve 2011/113 E ve 2012/108 K. Sayılı Kararı.
- AB Ülkelerinde Adli Tatil, Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, Ankara, 2004
- Cumhuriyet Gazetesi, 11.05.2004.
- Dünya Bülteni / Haber Merkezi, 12 Şubat 2013.
- Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, 2011 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, Ocak 2012.
- <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss393.pdf> ET:24.04.2015.
- <http://www.hsyk.gov.tr/duyurular/2013/temmuz/adliyargi-kesin-liste-duyuru.pdf>. ET:07.12.2013.
- <http://torpil.com/egitim/lise-konulari/cografya/hhccpg/turkiyenin-be-seri-cografyasi.html>. ET:07.12.2013.
- http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa. ET:18.11.2013.
- <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-dunya-turizm-orgutu.tr.mfa>. ET:05.12.2013.
- <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss623m.htm>. ET:05.05.2015.
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Dunya_turizm_siralaması. ET:05.12.2013
- <http://www.senat.fr/questions/base/1988/qSEQ880901558.html>. ET:06.05.2015.
- <http://fdf.be/initiatives/archives/Anciens-communicues-de-presse/article/suppression-des-vacances>. ET:07.05.2015.
- Türkiye Barolar Birliğinin Adalet Bakanlığına hitaben yazdığı

22.03.2013 tarihli yazı.

- Türkiye Barolar Birliğinin Adalet Bakanlığına hitaben yazdığı 22.03.2013 tarihli yazı.
- Yargı Reformu Stratejisi, Ankara, 2009.
- Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı, Ankara, 2009.
- YARSAV'ın 22.04.2013 tarihli Adli Tatil Hakkında Açıklaması.
- YARSAV'ın TBMM Başkanlığına hitaben yazdığı 07/06/2013 tarihli yazı.

(Footnotes)

1 Belçika'da da yargı hizmetlerinde devamlılığı sağlamak ve işlerin birikmesini önlemek amacıyla adli tatilin kaldırılması eski bir tartışma konusudur. Halen Belçika Adli Kanununa göre 1 Temmuz ile 31 Ağustos arasında hâkimler ve mahkemeler izin kullanmaktadır. Bu zaman diliminde yargısal aktiviteler oldukça yavaşlar ve sadece acil işler görülür. Adli tatilin kaldırılmasının işlerin birikimini önleyeceğini ileri süren olduğu gibi, bunun bir illüzyon olduğunu belirten de vardır. Her şeyin başında hâkimlerin belirtilen 2 aylık süre boyunca tatile gitmediği, büyük çoğunluğun bu zaman diliminde daha önce verilen kararları yazdığı belirtilmektedir. Öte yandan her hâkimin, yılın istediği bir zamanında tatile ayrılması halinde de mahkeme heyetlerini toplamak zorlaşmaktadır. Adli tatil konusunun global araçlarla ve yeterli sayıda hâkimin atanmasıyla ele alınması gerektiği, belki de Fransa'daki gibi "servise allege" "yavaş hizmet" uygulamasının tartışılması gerektiği vurgulanmaktadır. <http://fdf.be/initiatives/archives/Anciens-communiqués-de-presse/article/suppression-des-vacances>. ET:07.05.2015.

2 AB Ülkelerinde Adli Tatil, Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, Ankara, 2004

3 Alman Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun (GVG) 199. maddesinde adli tatilin 15 Temmuz'dan başlayıp 15 Eylül'e kadar devam edeceği düzenlenmişti. Öztürk-Erdem, s. 382.

Ancak bu düzenleme 1996 yılında kaldırılmıştır. 01.01.1997 tarihinden itibaren adli tatil uygulamasına son verilmiştir. Alman Muhakemesi Kanununun (ZPO) 227-3 maddesinde yer verilen yeni düzenlemeye göre adli tatil yoktur, ancak 1 Temmuz ile 31 Ağustos arasında duruşmaların talik edilebilmesine imkan veren "recht auf terminsverlegung" müessesese-

si getirilmiştir. Acil işler, çocuklarla ilgili işler, tedbir ve nafaka ve iş davaları gibi ivedi işler görülmeye devam edilmektedir. Diğer işler için gerekli görülürse talik etme imkanı getirilmiştir.

4 Fransa'da 1974 yılına kadar mahkemelerde 15 Temmuz ile 15 Eylül arasında adli tatil uygulanıyor ve çalışmalar bazı istisnalar dışında kesiliyordu. 27 Şubat 1974 tarihli ve 74-163 nolu Adli Yıl ve İlk Derece Mahkemeleri, İstinaf Mahkemeleri ve Yargıtay Dairelerinde Görev Yapan Hâkimlerin Yeniden Dağıtılmasına Dair Kararname ile adli tatil düzenlemesi kaldırılmıştır. Halen uygulanmakta olan mevcut düzenlemelere göre her mahkeme (adliye) başkanı, hâkim ve çalışanların yoğun olarak izinlerini kullandıkları, 15 Temmuz ile 1 Eylül arasındaki izin dönemi için bir nöbetçi servis kurabilmektedir. Bu dönemde yargısal aktiviteler önemli ölçüde yavaşlasa da devamlılığı sağlanmaktadır. 1986 da yapılan bir istatistiğe göre hukuk mahkemeleri bu dönemde ortalama 50.281 işi bitirirken, yılın diğer zamanlarında ortalama 92.516 işi bitirmektedir. Cezada ise bu dönemde ortalama aylık 34.416 iş görülürken, yılın diğer aylarında bu rakam ortalama 68.872 olmaktadır. Sunu da belirtmek gerekir ki, izin döneminde hâkimleri meşgul eden ancak istatistiklere girmeyen bazı işler (infaz, soruşturma, çocuk yargılaması ve acele yargılamalar gibi) de söz konusudur. İşlerin tatil dönemlerinde yavaşlaması sadece mahkemeler için değil tüm kamu kurumları için de geçerlidir. <http://www.senat.fr/questions/base/1988/qSEQ880901558.html>. ET:06.05.2015; Sonya FAURE, La justice prend-elle des vacances? 27 juin 2014, http://www.liberation.fr/societe/2014/06/27/la-justice-prend-elle-des-vacances_1051294, ET:07.05.2015.